

KRYSTYNA
KOBYLAŃSKA –
CHOPINOLOG.
W SETNĄ ROCZNICĘ
URODZIN

Do niniejszej publikacji tekst został przyjęty w trybie *double blind review process*.

Zainteresowanie osobą i spuścizną – zwłaszcza rękopiśmienną – jednego z najwybitniejszych polskich kompozytorów i pianistów – Fryderyka Chopina, wynika przede wszystkim z siły jego muzyki. Na przestrzeni lat, które minęły od śmierci „poety fortepianu” studia nad dziedzictwem chopinowskim podejmowane były przez takie dziedziny nauki, jak chociażby literaturoznawstwo, historia sztuki, antropologia, czy też film, jednakże w znacznym stopniu zdominowane zostały przez specjalistów z dziedziny muzykologii – chopinologów. Dotychczasowa historiografia muzyczna doczekała się już wielu wybitnych badaczy, którzy zasłużyli się w procesie recepcji Fryderyka Chopina i jego twórczości. Jedną z takich postaci była bez wątpienia Krystyna Kobylańska (1922–2009) – muzykolog¹, która przez niemal pół wieku prowadziła źródłowe badania dotyczące życia i dzieł polskiego kompozytora. Przypadająca w 2022 roku setna rocznica jej urodzin² jest znakomitą okazją, aby przypomnieć wkład, jaki wniosła ona w polską chopinologię³. Świadczą o nim przede wszystkim pozostawione przez autorkę dzieła oraz precyzja i wnikliwość warsztatu naukowego, który wypracowała samodzielnie, będąc przez lata na uboczu polskiego środowiska naukowego.

Wpływ na wybór przez Krystynę Kobylańską głównego przedmiotu badań, sylwetki i twórczości Chopina, mógł mieć jej ojciec Józef Władysław, uznany bibliofil i kolekcjoner, autor kilku artykułów o polskim pianistce i kompozytorze⁴. Młoda Krystyna, jeszcze w trakcie studiów muzykologicznych na Uniwersytecie Warszawskim, dzięki poparciu Juliana Tuwima, rozpoczęła współpracę z redaktorem działu muzycznego „The New York Times” Olinem Downesem⁵. Obowiązki, jakie przed nią wówczas postawiono, sprowadzały się do wyszukiwania materiałów dotyczących pochodzenia Fryderyka Chopina, które następnie pocztą dyplomatyczną przesyłane były do

1 Krystyna Kobylańska od 1949 roku studiowała muzykologię na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Warszawskiego, ale nie uzyskała dyplomu. Potencjalną przyczyną mogła być choroba lub podjęta w 1951 roku praca w Muzeum Towarzystwa im. Fryderyka Chopina. Zob.: Akta studenckie Krystyny Kobylańskiej w Archiwum Uniwersytetu Warszawskiego, sygn. 16499.

2 Krystyna Kobylańska urodziła się 6 sierpnia 1922 roku w Brześciu nad Bugiem. Szerzej o jej biografii zob.: Michał Ceglarek, „Od kamyków do mozaiki”. Życie i działalność Krystyny Marii Kobylańskiej (6 VIII 1922 – 30 I 2009), „Rocznik Przemyski. Historia” 2021, t. 57, z. 1, s. 245–272.

3 Wiele interesujących materiałów przydatnych w redakcji niniejszego opracowania pozyskano przede wszystkim z obszernego archiwum, które zostało zdeponowane przez samą Krystynę Kobylańską w zbiorach Archiwum Naukowego Muzeum Fryderyka Chopina w Warszawie.

4 Józef Władysław Kobylański (1892–1971) był autorem kilku opracowań, m.in.: *W setną rocznicę zgonu Fryderyka Chopina. Ostatnie chwile wielkiego artysty. List Wojciecha Grzymały*, „Życie Warszawy” nr 286 z 17 X 1949, s. 2; *Blaski i cienie chopinowskich Dusznik*, „Rzeczpospolita” nr 261 z 23 IX 1949, s. 3; *Sienkiewicz i Zapolska o Chopinie*, „Dziś i Jutro” 1952, nr 8, s. 6–7; *Miscellanea Chopinowskie*, „Tygodnik Powszechny” 1953, nr 23 (429), s. 6; *Z dziejów kultu chopinowskiego w Dusznikach*, „Muzyka” 1955, nr 11–12 (68–69), s. 51–58.

5 Olin Downes (1886–1955) – amerykański krytyk muzyczny. W latach 1906–1924 pracował w „Boston Post”, a następnie w „The New York Times” (1924–1955). Por. Lloyd Weldy, „Music Criticism of Olin Downes and Howard Taubman in The New York Times. Sunday edition: 1924–1929 and 1955–1960”, dysertacja doktorska, University of Southern California 1965.

6

Archiwum Naukowe Muzeum Fryderyka Chopina [dalej – ANMFC], Kolekcja archiwalna Krystyny Kobylańskiej,teczka 220, Olin Downes, b.p.

7

Kalendarz został wydany w poznańskim wydawnictwie Merkuriusz. Zob. *Kalendarz Roku Chopinowskiego 1949*, w: ibidem,teczka 432, b.p.

8

Krystyna Kobylańska, *Fryderyk Chopin natchnieniem poetów*, Warszawa 1949, ANMFC, Kolekcja archiwalna Krystyny Kobylańskiej,teczka 1000.

9

W miesięczniku „Życie Śpiewacze” [dalej – ŻŚ] ukazały się w tym okresie następujące teksty Krystyny Kobylańskiej: *Sylwetki wokalistów na tle życia Chopina [1] – Jenny Lind*, ŻŚ 1948, nr 1, s. 11–12; *Pieśni Chopina*, ŻŚ 1948, nr 2, s. 11–13; *Sylwetki wokalistów na tle życia Chopina [2] – Konstancja z Gładkowskich Grabowska*, ŻŚ 1948, nr 3, s. 9–12; *Żelazowa Wola wczoraj, dziś i jutro*, ŻŚ 1949, nr 1/2, s. 24–25; *Sylwetki wokalistów na tle życia Chopina [3] – Angelica Catalani*, ŻŚ 1949, nr 3, s. 9–10; *Chopin, Elsner i pierwsze Konserwatorium w Warszawie*, ŻŚ 1949, nr 4, s. 21–23; *Międzynarodowy Konkurs im. Fryderyka Chopina*, ŻŚ 1949, nr 10, s. 31–34.

10

Szerzej o okresie działalności w Towarzystwie im. Fryderyka Chopina zob.: Michał Ceglarek, „Od kamyków do mozaiki”, op. cit., s. 250–255.

11

Chopin w kraju. Dokumenty i pamiątki, oprac. Krystyna Kobylańska, przedm. Jarosław Iwaszkiewicz, Kraków 1955.

12

Ibidem, s. IX.

13

Ibidem, s. XI.

Stanów Zjednoczonych⁶. Z tego okresu pochodzą także jej pierwsze publikacje dotyczące kompozytora. W 1949 roku Kobylańska opracowała i wydała *Kalendarz Roku Chopinowskiego 1949*⁷ oraz antologię wierszy o Chopinie pt. *Fryderyk Chopin natchnieniem poetów*, z przedmową Stanisława Dobrowolskiego⁸. Z kolei w latach 1948–1949 napisała kilka artykułów zamieszczanych na łamach miesięcznika „Życie Śpiewacze”⁹.

Przełomowym jednak wydarzeniem dla początkującej badaczki było podjęcie w 1951 roku pracy w Towarzystwie im. Fryderyka Chopina, które gromadziło bezcenne rękopisy i pamiątki po kompozytorze. Kobylańska objęła w nim kierownictwo Działu Muzealno-Archiwalnego. Pozostała na tym stanowisku do kwietnia 1966 roku, a owocem jej kilkunastoletniej pracy były przede wszystkim wystawy krajowe i zagraniczne związane z osobą Fryderyka Chopina oraz pozyskanie bardzo wielu bezcennych eksponatów do muzealnej kolekcji¹⁰.

Pierwsze publikacje oraz działalność Krystyny Kobylańskiej w Towarzystwie im. Fryderyka Chopina powodowały, że jej osoba stawała się coraz bardziej znana w kręgu badaczy dziedzictwa Chopina. Z perspektywy czasu najważniejszy wydaje się jednak wkład, jaki wniosła swoimi publikacjami w rozwój polskiej chopinologii. Jej pierwsze znaczące dzieło pochodzi z 1955 roku, kiedy to w Polskim Wydawnictwie Muzycznym opublikowała album *Chopin w kraju. Dokumenty i pamiątki*¹¹. Była to publikacja o charakterze dokumentalnym, w której zamieściła dokumenty i pamiątki z życia i twórczości Fryderyka Chopina, odnoszące się do okresu pobytu kompozytora w Polsce w latach 1810–1830. Jarosław Iwaszkiewicz w przedmowie do wspomnianego albumu napisał, iż wartością pracy Kobylańskiej było przede wszystkim oddanie atmosfery młodości polskiego kompozytora¹². Sama autorka z kolei tłumaczyła, iż przygotowując publikację, chciała:

ukazać nie samą tylko postać Chopina, lecz także w miarę możliwości znaczną część związanego z nim środowiska, w którym się wychował, żył i tworzył, w którym kształtowała się jego twórcza wyobraźnia. [...] Obok rodziny – bliżsi i dalsi przyjaciele; nauczyciele i wychowawcy; przedstawiciele ówczesnej myśli politycznej; pisarze i krytycy współcześni; kompozytorzy i ich dzieła; wirtuozi i ich repertuar; instytucje i ich działalność¹³.

Taki zamysł badaczki zdeterminował to, iż pierwsza połowa życia Fryderyka Chopina została przedstawiona w kontekście różnorodnych uwarunkowań (otoczenia, obyczajowości, mody) oraz stosunków społecznych epoki. Dzieło Kobylańskiej *Chopin w kraju. Dokumenty i pamiątki* zostało następnie wydane również w językach: angielskim, francuskim, niemieckim i rosyjskim.

Kolejna ważna i niezwykle cenna publikacja dotycząca polskiego kompozytora została opracowana przez Krystynę Kobylańską

kilkanaście lat później. Prowadzone przez nią od wielu lat prace archiwalno-dokumentacyjne nad spuścizną epistolarną Fryderyka Chopina przyniosły oczekiwany rezultat, bowiem w 1972 roku w Państwowym Instytucie Wydawniczym ukazał się dość spory tom *Korespondencji Fryderyka Chopina z rodziną*, z wszystkimi dostępnymi wówczas 102 listami kompozytora¹⁴. W dużej mierze publikacja ta była także pokłosiem pobytu naukowego autorki w Centre National de la Recherche Scientifique w Paryżu, w latach 1966–1967. W jego trakcie odwiedziła m.in. Lyon, Chantilly, Perpignan, Nohant, Marsylię, Fontainebleau, Montmorency, Fryburg oraz Majorkę¹⁵.

W nowej publikacji na szczególne uznanie zasługuje edytorsko-redakcyjne opracowanie dokumentów, jak również obszerne i bardzo staranne komentarze, jakimi zostały opatrzone poszczególne listy. Godny odnotowania jest także kontekst nowej pozycji Krystyny Kobylańskiej, albowiem warto przypomnieć, że ostatnie wydanie korespondencji polskiego kompozytora zostało opublikowane w 1955 roku¹⁶ i było owocem wysiłku badawczego przede wszystkim Bronisława Edwarda Sydowa i jego następcy Janusza Miketty, którzy jednak zmarli przed ukończeniem całości¹⁷.

Zofia Lissa, recenzując nową publikację Krystyny Kobylańskiej, napisała, że jest ona wzorem wnikliwości, staranności i wielkiej erudycji autorki. Zdaniem Lissy, polska badaczka Chopina nakreśliła w niej szczegółowe losy listów polskiego kompozytora poprzez wiek XIX i XX, aż do ostatniej wojny włącznie. Nie bez znaczenia był także fakt skorygowania połowy tych dokumentów na podstawie istniejących autografów lub też ocalałych kopii sporządzanych przez Izabelę Barcińską, siostrę Fryderyka Chopina. Bardzo ważny element recenzowanej publikacji stanowiło również wypełnienie luk w korespondencji kompozytora z rodziną za pomocą opublikowanych chronologicznie fragmentów listów do innych adresatów, w których była mowa o dziś już zaginionej korespondencji. Wartościowymi – według recenzentki – okazały się także dwa aneksy, mające uzupełniać samą korespondencję: pierwszy zawierał listy różnych osób i dokumenty (w tym opublikowane po raz pierwszy), rzucające światło na postaci lub zdarzenia opisywane w korespondencji Chopina, drugi z kolei obejmował teksty francuskie listów Mikołaja Chopina napisanych głównie do syna¹⁸.

Prawdziwe jednak *opus magnum* Krystyny Kobylańskiej, będące wynikiem kilkunastoletnich żmudnych poszukiwań i badań w archiwach, bibliotekach, zbiorach państwowych i prywatnych w wielu krajach Europy (Polski, Francji, Anglii, Szwajcarii, Szwecji, Niemiec, Hiszpanii) i Ameryki, zostało ogłoszone w 1977 roku. Wtedy to nakładem Polskiego Wydawnictwa Muzycznego ukazała się dwutomowa pozycja *Rękopisy utworów Chopina. Katalog*¹⁹. Była to pierwsza tego typu publikacja w literaturze muzykologicznej, zawierająca bardzo często materiał źródłowy nieznany dotychczas badaczom twórczości Fryderyka Chopina. Zdaniem Zofii Lissy, jej znaczenie w światowej chopinologii można przyrównać jedynie do katalogów

14

Krystyna Kobylańska, *Korespondencja Fryderyka Chopina z rodziną*, Warszawa 1972.

15

Krystyna Kobylańska o swych ostatnich pracach, podróżach i zamierzeniach [wywiad], RM 1968, nr 12, s. 7–8.

16

Korespondencja Fryderyka Chopina, oprac. Bronisław Edward Sydow, 2 t., Warszawa 1955.

17

Bronisław Sydow zmarł w 1952 r. Po jego śmierci prace kontynuował Janusz Miketta, który zmarł w 1954 r. Wydanie zostało dokończzone przez redaktorów Państwowego Instytutu Wydawniczego.

18

Zofia Lissa, *Sprawozdania. Korespondencja Fryderyka Chopina z rodziną*, „Muzyka” 1974, nr 2, s. 88.

19

Rękopisy utworów Chopina. Katalog, oprac. Krystyna Kobylańska, 2 t., Kraków 1977. Tom pierwszy liczył 627 stron, a tom drugi – 324.

tematycznych innych wybitnych twórców: Johanna Sebastiana Bacha (opracowany przez Wolfganga Schmiedera), Wolfganga Amadeusza Mozarta (Ludwig Ritter von Köchel), Josepha Haydna (Anthony van Hoboken), Ludwiga van Beethovena (przygotowany przez Georga Kinsky'ego i Hansa Halma), Franza Schuberta (autorem był Otto Erich Deutsch). Dokonując takiego porównania, Zofia Lissa podkreślała wyraźnie, że profil publikacji Krystyny Kobyłańskiej jest nieco odmienny. Katalog rękopisów Chopina nie zawierał bowiem – jak wspomniane powyżej czy też nawet katalog tematyczny dzieł Chopina przygotowany przez Maurice'a J.E. Browna²⁰ – incipitów nutowych, ale podawał przede wszystkim szczegółowe dzieje każdego rękopisu. I o ile wymienieni autorzy problematyce rękopisów poświęcali jedynie krótkie uwagi, o tyle Krystyna Kobyłańska uczyniła je głównym przedmiotem swojego opracowania²¹.

Ówczesny prezes Związku Literatów Polskich, Jarosław Iwaszkiewicz, podkreślał, że publikacja katalogu to gigantyczny trud dokonany w dziedzinie kultury polskiej przez pojedynczego człowieka:

20

Maurice John Edwin Brown, *Chopin: An Index of His Works in Chronological Order*, Nowy Jork 1960.

21

Zofia Lissa, „Rękopisy utworów Chopina, katalog”, *Krystyna Kobyłańska, Warszawa 1977: [recenzja]*, „Muzyka” 1978, nr 2, s. 85.

22

Jarosław Iwaszkiewicz, *Rękopisy Chopina, „Życie Warszawy” 1977, nr 208, s. 7.*

23

Jeffrey Kallberg, *Krystyna Kobyłańska. Rękopisy Utworów Chopina. Katalog [Manuscripts of Chopin's Works. Catalogue]*, „19th-Century Music” 1979 (3), nr 2, s. 163–169 (tłum. – M.C.). W kolekcji archiwalnej Krystyny Kobyłańskiej znajduje się reprint tejże recenzji z własnoręcznym podpisem Jeffreya Kallberga. Zob. ANMFC, Kolekcja archiwalna Krystyny Kobyłańskiej, teczką 1388, Jeffrey Kallberg – Chicago, b.p. Zob. także: Jeffrey Kallberg, *O klasyfikacji rękopisów Chopina*, „Rocznik Chopinowski” [dalej – RCh] 17/1985, s. 63–96.

Kobyłańska do głębi wyczerpuje swój temat. Książka jej zawiera dane o 564 autografach i 616 kopiach oraz o wielu innych formach przekazu jak np. pierwodruki z własnoręcznymi adnotacjami kompozytora. Kobyłańska podaje wiadomości o rękopisach utworów, pozostawionych w formie szkiców i notatek oraz o manuskryptach utworów niezidentyfikowanych, wreszcie utworów przypisywanych Chopinowi i domniemanych. [...] To dzieło gigantyczne, rezultat wieloletniego trudu jednej słabej kobiety, nie ma sobie równego na świecie. Wszelkie „katalogi” dzieł Bacha czy Mozarta noszą inny charakter, sporządzane są na innych zasadach, nie chodzi w nich o rękopisy. Powinniśmy wyrazić Kobyłańskiej głęboką wdzięczność za tę pracę. Powinna ona być uwieńczona przez Akademię²².

Katalog Krystyny Kobyłańskiej wzbudził oczywiste zainteresowanie chopinologów i badaczy zagranicznych. Amerykański muzykolog z Uniwersytetu w Pensylwanii, Jeffrey Kallberg, napisał o nim tak:

Katalogi, podobnie jak dzieła sztuki, można rozumieć na różnych poziomach. Ale o ile „warstwy” w – powiedzmy – sonacie ujawniają pewnego rodzaju konkretne „znaczenie” w odniesieniu do treści muzycznej utworu, o tyle w opisie faktów zyskują swoje znaczenie dzięki sile sugestii. Wplecione w katalogi – w każdym razie w dobre – stanowią wątki niezliczonych badań: zadaniem uczonego jest przede wszystkim rozpoznanie możliwości projektu, a następnie wydobyć i połączyć różnych osnów w spójną całość. Kobyłańska swym znużonym i pionierskim wysiłkiem napełniła swój katalog wielką naukową wiedzą; nawet sporadyczne błędy i niedopatrzienia sugerują dalsze badania. Katalog powinien stać się na wiele lat standardowym dziełem referencyjnym w tego typu studiach chopinowskich [...] ²³.

Za niekwestionowaną ważnością *Katalogu* opowiadał się również wybitny włoski chopinolog i krytyk muzyczny Gastone Belotti²⁴ z Padwy, który w nowej publikacji Krystyny Kobylańskiej widział wypełnienie pewnej luki, w obszernej już bibliografii Chopina. Wyróżniając uznanie dla pracowitości i wiedzy autorki *Katalogu* Belotti nie krył jednak swoich uwag krytycznych. Zwracał on wówczas uwagę na zbyt swobodne potraktowanie przez Kobylańską zagadnienia utworów przypisywanych Chopinowi, która jego zdaniem nie sprecyzowała, co dokładnie przez ten termin rozumiała. Jako przykład podawał obecność w *Katalogu* utworu *Kontredans Ges-dur*, którego autentyczność nie została zweryfikowana czy też *Wariacji E-dur na temat z „Kopciuszka” Rossiniego* na flet i fortepian także o niepewnej atrybucji. Karygodną rzeczą była dla Belottiego także kwestia umieszczenia w *Katalogu* *Mazurka Fis-dur* wśród dzieł, co do których nie ma dowodów lub są one wątpliwe, podczas gdy, jak twierdził, już dawno udowodniono, że utwór ten jest fałszywy a prawdziwym autorem był Charles Mayer²⁵. Zasygnalizowane słabości, włoski badacz uważał jednak za drugorzędne i nie wahał się nazwać *Katalog* Kobylańskiej arcydziełem, które przez bardzo długi czas będzie punktem odniesienia dla chopinologów. Belotti dodawał jednocześnie:

Jeśli, miejmy nadzieję, zostaną odkryte nowe autografy, kopie i szkice, z pewnością nie będzie ich tak dużo, by zdezaktualizować dzieło. Z drugiej strony jest prawdopodobne, że przy nowych odkryciach obecne opisy, oparte na literaturze lub dowodach z tamtych czasów, mogą okazać się niedokładne lub częściowo błędne, a nawet – co bardziej prawdopodobne – niekompletne²⁶.

Wartością *Katalogu* Krystyny Kobylańskiej były także wnikliwe informacje dotyczące proveniencji poszczególnych rękopisów polskiego kompozytora. Zamieszczona w publikacji historia każdego z nich obejmuje ich dzieje zarówno w Polsce, jak i poza jej granicami. Na szczególne uznanie zasługuje fakt, iż Krystynie Kobylańskiej udało się dotrzeć do wielu nieznanych wcześniej rękopisów.

Niewątpliwie *Rękopisy utworów Chopina*, opracowany przez Krystynę Kobylańską katalog wzbogacił polską muzykologię o dzieło, które – jak przyznała w 1978 roku przywołana tu już Zofia Lissa – przetrwa niejedno pokolenie chopinologów²⁷. Z kolei Dyrektor Polskiego Wydawnictwa Muzycznego oraz Przewodniczący Sekcji Muzykologów przy Związku Kompozytorów Polskich Mieczysław Tomaszewski pisał o Krystynie Kobylańskiej w końcu marca 1979 roku tak:

Znam p. Krystynę Kobylańską od roku 1960. Miałem okazję poznać zakres jej specjalności tak ze strony Towarzystwa im. Fryderyka Chopina, gdzie przez wiele lat byłem przewodniczącym Rady Naukowej, jak i od strony Polskiego Wydawnictwa Muzycznego, którego jestem naczelnym redaktorem i dyrektorem.

24

O postaci Gastona Belottiego szerzej zob. Jerzy Kowalczyk, „Chopin i Polska to dwie pasje mojego życia”. *Wspomnienie o Gastonie Belottim*, RCh 17/1985 s. 17–22. Zob. także: ANMFC, Kolekcja archiwalna Krystyny Kobylańskiej, teczka 1062, Gastone Belotti-Padwa, b.p.

25

Gastone Belotti, *Krystyna Kobylańska. Manuscripts of Chopin's Works. Catalogue. Kraków 1977, vol. I (628 pages), vol. II (324 pages)*, „Chopin Studies” 1985, t. 1, s. 300–301. Zob. także: Jan Ekier, *Problem rekonstrukcji utworów Chopina*, „Studia Chopinowskie” 2018, nr 1.

26

Gastone Belotti, *Krystyna Kobylańska. Manuscripts of Chopin's Works*, op. cit., s. 301, tłum. – M.CJ].

27

Zofia Lissa, *Rękopisy utworów Chopina...*, op. cit., s. 86.

Na moje zamówienie jako redaktora naukowego serii „Documenta Chopiniana”, p. Kobyłańska opracowała w 2 tomach katalog rękopisów muzycznych Fryderyka Chopina wydany w roku 1977, a obecnie dla tej samej serii pracuje nad katalogiem rękopisów listów Chopina.

Przy tej współpracy dała się poznać jako znakomita znawczyni dokumentacji źródłowej tyczącej się życia i twórczości Chopina. Prace jej wykazują niezwykłą sumiennność i wnikliwość w potraktowaniu opracowywanego zakresu²⁸.

Dwa lata po opublikowaniu *Rękopisów utworów Chopina*, w 1979 roku Krystyna Kobyłańska, współpracując z niemieckim wydawnictwem G. Henle-Verlag, wydała w Monachium *Frédéric Chopin: thematisch-bibliographisches Werkverzeichnis* [Tematyczno-biograficzny katalog utworów]²⁹. Wersja niemiecka, nieco skrócona, różniła się w kilku istotnych punktach od wydania polskiego, które – jak wynika z analizy powyżej – było pomyślane przede wszystkim jako katalog rękopisów. Tym razem w wydaniu niemieckim Krystyna Kobyłańska postanowiła poszerzyć swoją publikację o indeks tematyczno-bibliograficzny, włączając do niego pierwsze wydania i reprodukcję incipitów.

Publikacją polskiej badaczki od razu zainteresowali się zagraniczni badacze. Niemiecki muzykolog Heinz Lanzke w napisanej w 1980 roku recenzji przekonywał, iż publikacja Kobyłańskiej, m.in. ze względu na szeroki zakres informacji bibliograficznych, przewyższa dotychczasowy indeks chronologiczny Maurice’a Browna z 1960 roku³⁰. W podobnym tonie wypowiadał się włoski muzykolog Alberto Lesuè, który podziwiał Kobyłańską za dokładność przygotowanego dzieła oraz zamieszczenie drobiazgowych i precyzyjnych informacji dla każdej kompozycji. Lesuè zauważa także, iż Kobyłańska, nie wskazując dokładnej daty powstania utworu, odsyła do wcześniejszych bardzo ważnych katalogów, przede wszystkim Maurice’a Browna, Zdzisława Jachimeckiego, Arthura Hedleya, Leopolda Binentalą, Ferdynanda Hoesicka, Bronisława Sydowa. Włoski badacz kończy swoją recenzję wskazaniem, iż pożytecznym przedsięwzięciem byłoby przetłumaczenie katalogu Krystyny Kobyłańskiej na język włoski³¹.

Bardziej sceptyczny wobec nowego katalogu pozostawał Jean-Jacques Eigeldinger, który pisał, iż o ile publikacja Kobyłańskiej uzupełnia i koryguje indeks Browna w wielu punktach, o tyle nie zastępuje go całkowicie. Szwajcarskiemu muzykologowi wydawało się także wątpliwe, aby recenzowany przez niego katalog mógł być traktowany w przyszłości tak jak katalogi tematyczne Schmiedera dla dzieł Bacha, Köchela-Einsteina dla dzieł Mozarta, Hobokena dla dzieł Haydna, Kinsky’ego-Halma dla dzieł Beethovena, a nawet Deutscha dla dzieł Schuberta. Według Eigeldingera, brak wskazań opisowych, porównawczych, historycznych i krytycznych dla pierwszych wydań wykluczało dzieło Kobyłańskiej z aspiracji do rangi wyczerpującego katalogu tematycznego w sferze chopinowskiej³². Sceptycyzm

28
Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej, sygn. IPN BU 728/12368, opinia doc. Mieczysława Tomaszewskiego z dnia 29 marca 1979 roku, s. 33.

29
Frédéric Chopin: thematisch-bibliographisches Werkverzeichnis, red. Krystyna Kobyłańska, Monachium 1979.

30
Heinz Lanzke, *Buchinformation*, „Forum Musikbibliothek” 1980, nr 2, s. 93.

31
ANMFC, Kolekcja archiwalna Krystyny Kobyłańskiej, teczka 955, Recenzje, recenzja Alberta Lesuè.

32
Jean-Jacques Eigeldinger, Review: *Frédéric Chopin. Thematisch-bibliographisches Werkverzeichnis* by Krystyna Kobyłańska, „Fontes Artis Musicae” 1982 (29) nr 3, s. 142-145.

Szwajcara podzielał także amerykański muzykolog Nicholas Temperley, który co prawda doceniał Kobylańską za pracowitość i dokładność, ale w zakończeniu swojej recenzji napisał:

nie jestem jeszcze gotów, by porzucić moją tarczę Browna. Jeśli Kobylańska zostanie przełożona na angielski, będzie – mam nadzieję – prze-redagowana zgodnie z angielskim *commonsense*³³.

Mając na uwadze krytyczne uwagi niektórych znawców problematyki chopinowskiej, można wnioskować, że wersja niemiecka publikacji Krystyny Kobylańskiej nie była aż tak spektakularnym przedsięwzięciem. Pewne jest z kolei to, że za sprawą tegoż dzieła jej działalność badawcza po raz kolejny została dostrzeżona przez zagranicznych muzykologów.

Niedługo po wydaniu katalogu w języku niemieckim pojawiła się dwutomowa *Korespondencja Fryderyka Chopina z George Sand i z jej dziećmi*³⁴, wydana w 1981 roku nakładem Państwowego Instytutu Wydawniczego. Wyjątkowość tego dzieła polegała przede wszystkim na tym, iż był to pierwszy tak obszerny zbiór epistolografii polskiego kompozytora od czasu wspomnianej już *Korespondencji Fryderyka Chopina* w opracowaniu Edwarda Bronisława Sydowa z 1955 roku.

Nowa pozycja polskiej badaczki przykuwała uwagę oryginalnością koncepcji edytorskiej. Publikując przede wszystkim listy Fryderyka Chopina, George Sand i jej dzieci: Solange i Maurycego, Kobylańska włączyła do głównej części trzy obszerne aneksy. Na pierwszy składają się listy George Sand i Chopina adresowane do ich wspólnego przyjaciela i najbliższego powiernika – Wojciecha Grzymały (58 listów) oraz 11 listów do różnych adresatów. Drugi z kolei obejmuje korespondencję George Sand z rodziną Chopina, czyli jego matką Justyną i siostrą Ludwiką Jędrzejewiczową. Trzeci aneks zawiera ogromną ilość, bo aż 437 listów, które można podzielić na te, w których George Sand – pisząc do swych przyjaciół – wspomina o Chopinie (395), następnie 42 analogiczne listy Chopina oraz 7 listów rodziny polskiego kompozytora wzmiankujących George Sand. Taka kompozycja publikacji miała, według Kobylańskiej, odtworzyć w sposób możliwie najpełniejszy dzieje związku obojga artystów, ujawnić istniejące między nimi nieuchwytnie z zewnątrz więzi artystyczne i uczuciowe. Dla Kobylańskiej istotne wydają się nie tylko bezpośrednie relacje polskiego kompozytora z George Sand, ale także przestrzeń listów napisanych przez nich do osób trzecich. Dzięki temu zabiegowi głębiej poznajemy dzieje związku dwojga kochanków, począwszy od wzajemnej fascynacji aż po końcowe rozstanie. Zestawienie listów w układzie chronologicznym pozwala również bardziej poznać samego Chopina i Sand, ich charaktery, wzajemne relacje czy też codzienne życie. Z owych listów dowiadujemy się wreszcie o tym, że George Sand była nie tylko miłośną towarzyszką życia kompozytora, ale wypowiadała się także na temat jego muzyki, co świadczy o jej wielkiej muzykalności.

33
Nicholas Temperley,
Review: *Chopin Listed*,
„The Musical Times” 1981
(122) nr 1657, s.177 (tłum.
– red.).

34
Korespondencja Fryderyka Chopina z George Sand i z jej dziećmi,
oprac. Krystyna Kobylańska,
Warszawa 1981.

Wyjątkowość i oryginalność *Korespondencji Fryderyka Chopina z George Sand i z jej dziećmi* polegała również na tym, iż Krystyna Kobylańska – jak zauważa w nocie edytorskiej do drugiego wydania³⁵ muzykolog Zbigniew Skowron – odwołała się do monumentalnej edycji listów George Sand, którą opracował francuski historyk Georges Lubin. Krytyczno-źródłowe dzieło zatytułowane *Correspondence de George Sand* wydawane w Paryżu, w latach 1964–1995 zachwycało nie tylko objętością, ale „również mistrzostwo epistolograficznego warsztatu”³⁶. Godne podkreślenia jest także to, iż – zainspirowana edycją Lubina – Kobylańska podjęła z redaktorem korespondencję³⁷. Jakkolwiek wzorowanie się na francuskim badaczu i jego pracy jest niewątpliwe, to o samodzielności polskiej badaczki świadczy fakt, iż zamieściła ona w swojej *Korespondencji* listy pisane wspólnie przez George Sand i Chopina jako integralną całość, natomiast Lubin ograniczył zbiór do tekstów autorstwa Sand, podobnie jak polscy wydawcy przed Kobylańską – do tekstów Chopina³⁸.

Ostatnim znaczącym dziełem, które opracowała Krystyna Kobylańska był zbiór 201 listów Fryderyka Chopina *Briefe. Frédéric Chopin*. Zostały one wydane w 1984 roku w języku niemieckim. Była to pierwsza od 55 lat edycja listów Chopina w Niemczech³⁹. Z tej okazji na początku lutego 1984 roku odbył się zorganizowany przez Polnishes Informations- und Kulturzentrum (Centrum Informacji i Kultury Polskiej) oraz Wydawnictwo Henschelverlag w Berlinie wieczór autorski polskiej badaczki⁴⁰.

Oprócz wspomnianych powyżej dzieł Krystyna Kobylańska była autorką kilkuset artykułów, recenzji, opracowań katalogów wystaw⁴¹, ekspertyz i opracowań⁴². Publikowała m.in. w: „Ruchu Muzycznym”⁴³, „Roczniku Chopinowskim”⁴⁴, „Revue de Musicologie”⁴⁵, „Życiu Śpiewaczym”⁴⁶, „Muzyce”⁴⁷, w miesięczniku „Polska”⁴⁸.

Symbolicznym niejako podsumowaniem wieloletnich wysiłków badawczo-dokumentacyjnych Krystyny Kobylańskiej było uhonorowanie jej w 1986 roku przez Fundację Alfreda Jurzykowskiego w Nowym Jorku nagrodą w dziedzinie muzyki za rok 1985⁴⁹. To prestiżowe wyróżnienie przyznawano Polakom mieszkającym zarówno w kraju, jak i na obczyźnie, za wybitne osiągnięcia twórcze w dziedzinach: literatury, medycyny, nauk humanistycznych i ścisłych oraz sztuk pięknych. Warto dodać, że wśród nagrodzonych, oprócz polskiej badaczki, znaleźli się wówczas m.in. Bronisław Geremek, Adam Michnik, ks. Jan Twardowski, Teodor Parnicki⁵⁰. Krystyna Kobylańska, ze względu na chorobę, nie udała się do Nowego Jorku i nie wzięła osobistego udziału w odebraniu nagrody. Organizatorom i uczestnikom gali przesłała jednak tekst swojego przemówienia, w którym napisała:

Otrzymała obecnie nagroda jest dla mnie jednocześnie nadzieją na przyszłość i wiarą w słuszność już podjętego trudu związanego

35

Korespondencja Fryderyka Chopina z George Sand i z jej dziećmi, red. Zbigniew Skowron, tłum. Zofia Jędrzejowska-Waszczyk i Julia Hartwig, Warszawa 2010.

36

Zbigniew Skowron, *Nota edytorska do II wydania*, w: *ibidem*, s. 35.

37

Krystyna Kobylańska i Georges Lubin spotkali się m.in. w Nohant w czerwcu 1976 r. w setną rocznicę śmierci George Sand. Zob.: AMFCW, Kolekcja archiwalna Krystyny Kobylańskiej, teczka 1200, Francja 1976, Sprawozdanie z podróży służbowej do Francji 7 VI – 30 VII 1976, b.p.

38

Z. Skowron, *Nota edytorska do II wydania*, op. cit., s. 35.

39

Briefe. Frédéric Chopin, red. K. Kobylańska, Frankfurt nad Menem 1984.

40

AMFCW, Kolekcja archiwalna Krystyny Kobylańskiej, teczka 1446, NRD 1984, b.p.

41

Wybrane katalogi i foldery wystaw: *Katalog fotografii rękopisów Fryderyka Chopina* [Zbiory Towarzystwa im. F. Chopina. Pokaz V], projekt Mieczysław Idzikowski, Warszawa 1951; *Katalog IV wystawy* [Zbiory muzealne Towarzystwa im. F. Chopina, 22 X 1956 – 22 I 1957], Warszawa 1956; Karol Stromenger, *Katalog III ekspozycji muzealno-archiwalnej. Mozart i Chopin* [23 IV – 2 VII 1956], Warszawa 1956; *Faksimile-Reproduktionen der Porträts und Handschriften von Fryderyk Chopin* [Ausstellungskatalog], tłum. Tadeusz Kobylka, Warszawa 1957 [ten sam katalog jest również w języku francuskim]; *Fryderyk Chopin. Dokumenty i pamiątki w reprodukcjach faksymilowych* [katalog wystawy zagranicznej z okazji „Roku Chopinowskiego 1960”], Warszawa 1960; *W 150 rocznicę urodzin Fryderyka Chopina* [katalog wystawy, 20 lutego–31 marca 1960], Warszawa 1960; *L'exposition Frédéric Chopin, originaux et fac-similés organisés par la Société Frédéric Chopin a Varsovie avec la participation de la Bibliothèque Nationale de Paris et de la Société „Les Amis de Frédéric Chopin”...* [katalog wystawy], Paryż 1960; *Rodzina Chopina. Dokumenty i pamiątki*, Warszawa 1963.

42

Zob. m.in. *Fryderyk Chopin i Oskar Kolberg. Nieznane przyczynki*, w: *Studia Hieronimo Feicht septuagenario dedicata*, red. Zofia Lissa, Kraków 1967, s. 378–390.

43

W „Ruchu Muzycznym” Krystyna Kobylańska opublikowała następujące teksty: „Królowa snów” Chopina żenującą pomyłką, RM 1962, nr 3, s. 1–3; *Nieznany rękopis Fryderyka Chopina*, RM 1962, nr 4, s. 1–3; *Spotkania z Alfredem Cortot*, RM 1962, nr 20, s. 18; *Nowe Chopiniana w zbiorach TIFC*, RM 1963, nr 9, s. 8; *Szwedzkie Chopiniana*, RM 1963, nr 9, s. 8–9; *Z podróży na Majorce* [I–III], RM 1965, nr 4, s. 12–13, nr 6, s. 5–6, nr 7, s. 7–9; *Arthur Hedley w Muzeum TIFC*, RM 1965, nr 11, s. 3–4; *Krystyna Kobylańska o swych ostatnich pracach, podróżach i zamierzeniach*, RM 1968, nr 12, s. 7–8; *Prace Chopina nad zbiorowym wydaniem dzieł własnych*, RM 1968, nr 14, s. 3–6; *Nieznane dedykacje Chopina w Bibliotece Polskiej w Paryżu*, RM 1968, nr 15, s. 14; *Nieznany portret Chopina*, RM 1968, nr 16, s. 19; *Chopin w zbiorach Chantilly*, RM 1968, nr 18, s. 13–14; „Spowiedź” Ludwika (I, II), RM 1968, nr 20, s. 17–19, nr 21, s. 14–15; *Moje ostatnie spotkanie z Arthurem Hedleyem*, RM 1970, nr 2, s. 4–7; *Chopin w zbiorach André Meyera w Paryżu*, RM 1970, nr 10, s. 3–5; „Transkrypcje listów Chopina”, RM 1972, nr 19, s. 3–5; *Nieznane utwory Chopina w zapomnianym albumie*, RM 1972, nr 20, s. 7–8; *Zofia z Poznańskich*

Rabcewiczowa [I, II], RM 1973, nr 3, s. 15–16; nr 4, s. 11–13; *Co słycać? Mówi Krystyna Kobylańska*, RM 1979, nr 4, s. 2; *Autograf roboczy partytury Wariacji B-dur op. 2 Fryderyka Chopina*, RM 1979, nr 23, s. 14–15; *Chopin i Matuszyński. Nieznane dokumenty*, RM 1979, nr 24, s. 3–5; *Nieznane listy Fryderyka Chopina*, RM 1979, nr 7, s. 9–12; *Mam wielki kult dla dokumentu*, RM 1986, nr 20, s. 3–6; *Nie ma rewelacji są dezinformacje*, RM 1986, nr 25, s. 22–23; *Z podróży do Anglii. Odnaleziony list Chopina*, RM 1990, nr 26, s. 1, 7; *Fryderyk Chopin. Miscellanea inedita*, RM 1996, nr 4, s. 32–38; *Niepublikowany list Fryderyka Chopina i George Sand do Wojciecha Grzymały, około 17 lipca 1843*, nr 5, s. 32–37; *Listy Chopina ze zbiorów Erica Van Lauwe nr 6*, s. 34–37; *Listy Chopina do Auguste'a Franchomme'a (1–3)*, nr 7, s. 28–31, nr 8, s. 32–36, nr 9, s. 32–37; *Jane Wilhelmina Stirling do Auguste'a Franchomme'a*, nr 13, s. 36–37; *Szkockie chopiniana (1–3)*, RM 1996, nr 14, s. 34–37, nr 15, s. 35–37, nr 17, s. 31–33; *Fryderyk Chopin. Miscellanea inedita* [Szkockie Chopiniana (4)], RM 1996, nr 18, s. 37–39; *Niepublikowany list Józefa Elsnera do Fryderyka Chopina*, nr 22, s. 31–33; *Cztery przyczynki do biografii Józefa Elsnera*, nr 24, s. 32–36; *Zapomniane wydania dzieł Fryderyka Chopina* [1, 2], RM 1997, nr 1, s. 32–33, nr 2, s. 33–35; *Fryderyk Chopin. Miscellanea inedita* [Z warsztatu Fredericka Nieckasa], RM 1997, nr 3, s. 31–33; *Moja współpraca z G. Henle Musikverlag*, RM 1997, nr 16, s. 34–35.

44

Krystyna Kobylańska opublikowała w RCh następujące teksty: *Chopin w Polsce Ludowej*, RCh, 1/1956, s. 282–303; *Zbiory muzealne Towarzystwa im. Fryderyka Chopina w Warszawie*, ibidem, s. 304–323; *Chopiniana w Bibliotece Konserwatorium Paryskiego*, RCh, 4/1959, s. 136–171; *Expositions*, RCh, 6/1961–1964, s. 204–2014; *Nie publikowane dokumenty rodziny Fryderyka Chopina*, RCh, 11/1978, s. 75–102; *Improwizacje Fryderyka Chopina*, RCh, 19/1989, s. 69–80; *Wykaz improwizacji Fryderyka Chopina*, ibidem, s. 81–92.

45

Krystyna Kobylańska, *Deux lettres inconnues de Frédéric Chopin et de Maurice Sand à George Sand*, „Revue de Musicologie” 1964, nr 128, s. 117–121.

46

Por. przypis 9. Także: *Transkrypcje mazurków Chopina*, 1951, nr 5–6, s. 8–14; *Polska pieśń rewolucyjna* w zbiorach kórnickich. *Bibliografii część pierwsza*, 1951, nr 10–12, s. 19–27; *Bibliografii część druga*, „Biuletyn” (dodatek do miesięcznika ŻŚ 1952, nr 5, s. 40–45).

47

Czescy przyjaciele Chopina, „Muzyka” 1951, nr 1, s. 35–41; *Henrietta Sontag*, „Muzyka” 1951, nr 7, s. 23–27; *Nieznane listy Chopina*, „Muzyka” 1958, nr 1/2, s. 90–111.

48

Chopin nieznan, „Polska”, 1959, nr 11, s. 8–9; *Tutaj urodził się Chopin*, „Polska”, 1963, nr 11, s. 21–25; *Chopin, George Sand i Mallorca bella*, „Polska”, 1965, nr 8, s. 18–19; *Siostry Chopina*, „Polska”, 1971, nr 1, s. 8–18.

49

Wraz z dyplomem otrzymała 5 tys. dolarów amerykańskich.

50

The Alfred Jurzykowski Foundation Awards, Nowy Jork 1985, s. 7–11.

z pasjonującymi, ale – powiedzmy szczerze – jakże mozolnymi i odpowiedzialnym pracami badawczo-naukowymi typu dokumentalnego, kronikarskiego, encyklopedycznego, a więc pracami będącymi bazą źródłową dla wszystkich dalszych. Podjęcie takiego właśnie trudu, który James Clifford⁵¹ w swojej pięknej książce o zagadnieniach biografii literackiej nazywa pracą „od kamyków do mozaiki”⁵² – stało się dla mnie nie tylko pasją życia, ale jednocześnie wynikało z poczucia obowiązku, i to głównie obowiązku Polaka. Decyzja bowiem poświęcenia się tak wąskiej specjalizacji w ramach prac muzykologicznych wynikała również, a może przede wszystkim z faktu, iż Chopin był wciąż jeszcze jednym z największych geniuszy muzycznych, których twórczość, jak i życie nie doczekały się podstawowych prac źródłowo-krytycznych. Nie były też jeszcze w owym czasie prowadzone dla celów badawczo-naukowych wszechstronne poszukiwania materiałów źródłowych w bibliotekach, muzeach, archiwach, u antykwariuszy i kolekcjonerów, w kraju i za granicą. [...] W obliczu powyższych faktów postanowiłam wypełnić – w miarę moich możliwości i sił – przynajmniej niektóre luki w tym zakresie. [...] Dumna jestem z przeświadczenia, iż przyznana mi nagroda jest przede wszystkim hołdem złożonym Fryderykowi Chopinowi⁵³.

Krystyna Kobylańska pozostawiła w swojej spuściźnie wiele dzieł niezwykle potrzebnych i cennych. Przez blisko pół wieku wypracowywała swój naukowy warsztat, którego precyzja i wnikliwość zaowocowały przywołanymi powyżej opracowaniami. Można zaryzkować twierdzenie, iż w nich wszystkich cechą charakterystyczną jest przejrzysta metoda podawania i porządkowania materiałów źródłowych. Jako badaczka epistolograficznej spuścizny Chopina miała świadomość, że nie udało jej się dotrzeć do wszystkich istniejących listów i autografów polskiego kompozytora. Niemniej, jej opracowania, przez szereg lat stanowiły ważny punkt odniesienia do dalszych badań nad szeroko rozumianym dziedzictwem chopinowskim. W tym kontekście warto jedynie dla przykładu wspomnieć, iż drugie wydanie *Korespondencji Fryderyka Chopina z George Sand i z jej dziećmi*, uwzględniające rozwój badań nad listami George Sand (m.in. zbiór Thierry’ego Bodina) oraz zawierające uzupełnienia i poprawki, pojawiło się dopiero po blisko trzydziestu latach od pierwszego wydania. To wszystko sprawia, iż można ją bez cienia wątpliwości zaliczyć do najwybitniejszych chopinologów, zarówno w Polsce, jak i na świecie.

Do spuścizny Krystyny Kobylańskiej należy także jej bogate i różnorodne archiwum, które przekazała do zasobów Muzeum Fryderyka Chopina w Warszawie. Wśród wielu opasłych tomów najważniejsze wydają się być te, które dokumentują jej działalność wydawniczą, korespondencję z innymi badaczami i kolekcjonerami, a także wyjazdy w poszukiwaniu nowych rękopisów, autografów i druków chopinowskich, podczas których przemierzyła niezmierną liczbę archiwów, bibliotek, antykwariatów oraz prywatnych

51
James Clifford (ur. 1945)
– amerykański historyk
i antropolog.

52
Chodzi o publikację:
James Clifford, *Od
kamyków do mozaiki:
zagadnienia biografii
literackiej*, tłum. Anna
Mysłowska, Warszawa
1978.

53
ANMFC, Kolekcja
archiwalna Krystyny
Kobylańskiej, teczka
1520, Nagroda Fundacji
A. Jurzykowskiego za
rok 1985, b.p.; Michał Ce-
glarek, „*Od kamyków do
mozaiki*”, op. cit., s. 266.

zbiorów w wielu krajach Europy, a także poza nią. Z tej perspektywy zupełnie zasadnym wydaje się nie tylko wnikliwe i integralne opracowanie samej kolekcji archiwalnej (uwzględniające także digitalizację, co ułatwi łatwiejszy dostęp), ale także podjęcie szerszych badań nad naukową spuścizną badaczki.

ABSTRAKT

Krystyna Kobylańska (1922–2009) wniosła do polskiej historiografii muzycznej II połowy XX w. wkład nie do przecenienia. Przez niemal pół wieku prowadziła źródłowe badania dotyczące życia i dzieł Fryderyka Chopina. Jej bogaty dorobek piśmienniczy obejmuje przede wszystkim publikacje związane ze spuścizną rękopiśmienną polskiego kompozytora i pianisty, zarówno w zakresie jego utworów, jak i korespondencji. Jest autorką albumu *Chopin w kraju. Dokumenty i pamiątki* (1955), *Katalogu rękopisów utworów Chopina* (1977) oraz dwóch publikacji epistolograficznych: *Korespondencji Fryderyka Chopina z rodziną* (1972) i *Korespondencji Fryderyka Chopina z George Sand i z jej dziećmi* (1981). Wydała także dwie pozycje w języku niemieckim: *Frédéric Chopin. Thematisch-bibliographisches Werkverzeichnis* (1979), *Briefe. Frédéric Chopin* (1983). Krystyna Kobylańska była również autorką kilkuset artykułów, recenzji, katalogów wystaw, ekspertyz i opracowań związanych z dziedzictwem chopinowskim.

SŁOWA KLUCZOWE

Krystyna Kobylańska, Fryderyk Chopin, chopinologia, dziedzictwo chopinowskie

ABSTRACT

Krystyna Kobylańska: Chopinologist on Her 100th Birth Anniversary.

Krystyna Kobylańska (1922–2009) made an inestimable contribution to Polish music historiography of the second half of the twentieth century. For more than half a century she conducted source research into the life and work of Fryderyk Chopin. Her rich output covers first and foremost publications concerning manuscripts of Chopin works and correspondence. She wrote the album *Chopin in Poland. Dokumenty i pamiątki* [Chopin in Poland: documents and souvenirs] (1955), *Rękopisy utworów Chopina / Manuscripts of Chopin's Works* (1977) and two epistolographic publications: *Korespondencji Fryderyka Chopina z rodziną* [Fryderyk Chopin's correspondence with his family] (1972) and *Korespondencji Fryderyka Chopina z George Sand i z jej dziećmi* [Fryderyk Chopin's correspondence with George Sand and her children] (1981). She also published two works in German: *Frédéric Chopin. Thematisch-bibliographisches Werkverzeichnis* (1979) and *Briefe. Frédéric Chopin* (1983). Krystyna Kobylańska also wrote several hundred articles, reviews, exhibition catalogues, expert opinions and studies related to Chopin's legacy.

KEYWORDS

Krystyna Kobylańska, Fryderyk Chopin, Chopin studies, Chopin heritage

MICHAŁ CEGLAREK

doktor nauk humanistycznych w dyscyplinie historia. Absolwent studiów z zakresu literaturoznawstwa, archiwistyki i zarządzania dokumentacją oraz bezpieczeństwa narodowego. W badaniach naukowych koncentruje się na zagadnieniach związanych z historią XX w., dziejami Wojska Polskiego, historią literatury, źródłami archiwalnymi oraz biografistyką. Stypendysta Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Laureat nagrody FENIKS 2022 oraz X edycji Konkursu im. Władysława Pobóg-Malinowskiego na Najlepszy Debiut Historyczny Roku w zakresie historii najnowszej.